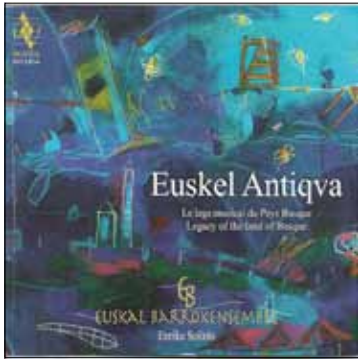

CD WERELDMUZIEK

Volkszangers
Baskische muziek

Welke moeite heeft muziek uit kleine regio's of taalgebieden niet om internationaal bekend te geraken! De vermaarde Jordi Savall ijvert met Alia Vox al bijna twintig jaar voor de Catalaanse muziektraditie en het label richt zich nu ook op andere regio's. Vrucht is het prachtige *Euskal Antiqua*, een proeverij van het muzikaal erfgoed van de Basken.

Enrike Solinis, die zelf allerhande tokkelinstrumenten bespeelt, van *viuhela* tot gitaar, leidt met vaste hand het Euskal Barrokensemble en de zangers. Hij voert de luisteraar binnen in een ongekende en verscheiden muziektraditie. Daarbij gaat het vooral om volksmuziek die naar ons gevoel bijzondere herinneringen oproept aan de oude muziek, die van de renaissance en de vroege barok. Dat is niet meer dan logisch, want de oude muziek, zelfs de meest geleerde polyfonie, was altijd geworteld in de muziek van het volk. De scheiding tussen elitair en klassiek, en volks en traditioneel was min-

der scherp. Voorheen stonden de huisjes van de armen in de schaduw van de huizen van de rijken. Maatschappelijke evenals culturele segregatie is een fenomeen van latere tijden.

Solinis' keuze van liederen en muziek is echter beresterk en de mooie composities en felle emoties komen ook zonder vertaling krachtig over. Voor sommigen zullen de arrangementen misschien zelfs wat gewaagd klinken, zelfs al worden ze overwegend gespeeld op oude instrumenten of antieke kopieën.

Wat we te horen krijgen is rijk geschakeerd en verrassend, misschien ook wel omdat het improviseren innig verweven is met de Baskische cultuur. Basken hebben er zelfs een eigen term voor, *bertsolarisme*. Bertso is namelijk een gezang dat gekenmerkt wordt door berijmde strofen waarop al eeuwenlang geïmproviseerd wordt door getalenteerde *bertsolaris* (volkszangers). Terrecht noteert de gezaghebbende *Early Music Review* dat de luisteraar van de ene verrassing in de andere valt. Opmerkelijk ook is de uitstekende klankopname.

Kortom, een absolute ontdekking, die rijke muziektraditie van dat koppige, maar trotse Baskische volk. Wereldmuziek met diepe wortels. (JC)

Euskal Antiqua, Legacy of the Land of Basque, door het Euskal Barrokensemble onder leiding van Enrike Solinis, Alia Vox Diversa (distributie harmonia mundi), AV9910, 22,50 euro.

CD KLASSIEK

Miniaturen
Johannes Brahms

Vandaag kennen we Johannes Brahms (1833-1897) vooral als componist van orkestwerk of werk voor grootse ensembles, zoals het *Deutsches Requiem*. Het gros van zijn oeuvre bestaat echter uit intieme zangstukken. En het zijn er honderden, die Brahms samenbracht in cycli die vervolgens een opusnummer meekregen. Meestal zijn de liederen in die cycli gebaseerd op teksten van dezelfde auteur.

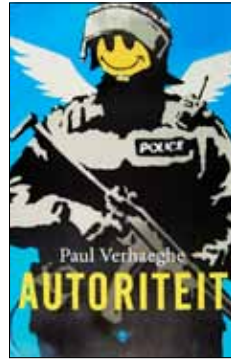
Onderzoek van Johannes Brahms' brieven toont aan dat de kunstenaar er niet aan dacht de hele cyclus te laten uitvoeren

in één avond tijd. Hoogstens drie liederen vond hij al volstaan voor een concert. De beroemdste cycli componeerde de meester in zijn laatste levensjaren.

Het Britse label Hyperion wil het hele liedoeuvre van Brahms opnemen. Dit album is de zesde aflevering. Het bevat een van de beste liederen die Brahms schreef, namelijk daterend uit 1884 op basis van gedichten van Heinrich Heine (1797-1856), *Der Tod, das ist die kühle Nacht, Das Leben ist der schwüle Tag*. (De dood is de koele nacht, het leven de warme dag). Het is absolute romantiek en Brahms meet zich met niemand minder dan zijn vereerde meester Robert Schumann, die Heine tientallen jaren eerder ook al verklankte. (EDS)

Johannes Brahms, *The Complete Songs, Volume 6*, door Ian Bostridge, (tenor) en Graham Johnson (piano), Hyperion, CDJ33126, 22,50 euro.

BOEK ACTUALITEIT

Nieuw gezag
Paul Verhaeghe

Paul Verhaeghe, klinisch psycholoog en psychoanalyticus, raakte de voorbije jaren bekend met boeken zoals *Liefde in tijden van eenzaamheid* (1998) die opmerkelijk kritisch zijn voor onze samenleving.

In zijn jongste boek, *Autoriteit*, analyseert Verhaeghe ons problematische omgaan met gezag.

De vaststelling is dat politiek en religie hun geloofwaardigheid kwijtraakten en ouders geen controle meer hebben over hun kinderen. Vreemd genoeg verlangen ouders dan weer wel dat het onderwijs doet wat zij niet kunnen. Zodra er echter te autoritair wordt opgetreden, is het ook weer niet goed.

Paul Verhaeghe analyseert de manier waarop autoriteit functioneert, waarom er tegenwoordig zo weinig waarde aan gezag wordt gehecht en wat daarvoor een alternatief kan zijn. Hij haalt ook uit naar de zogeheten Big-Brothermentaliteit, waardoor iedereen wordt gecontroleerd. Dit bestempelt Verhaeghe als een dictatuur en een seculiere versie van het aloude 'God ziet mij'.

De auteur geeft een nieuwe invulling aan autoriteit, namelijk in de groep die een individu of instelling autoriteit verleent – van ouderverenigingen, burgergroepen tot aandeelhoudersvergaderingen. Die verschuiving

naar 'nieuwe autoriteit' is volop bezig in opvoeding en onderwijs, politiek en economie en leidt tot mooie resultaten.

„Waar mensen meer dan ooit behoefte aan hebben, zijn vertrouwen, verbondenheid, samenwerking en zinvolheid”, meent Verhaeghe. Niet verwonderlijk voor een navolger van Freud legt de auteur godsdienst naast zich neer en heeft het christendom voor hem afgedaan, terwijl net beleefde religie garant kan staan voor een zinvol en verbonden leven. (EDS)

Paul Verhaeghe, *Autoriteit*, Bezige Bij, Amsterdam/Antwerpen, 2015, 266 blz., 19,90 euro, ISBN 978 90 2349 281 8.

BOEK SPIRITUALITEIT

Gods wijze van zijn
Eric Galle

Braambosredacteur Erik Galle is priester van het aartsbisdom. Hij heeft al enkele boeken op zijn naam, waarin hij peilt naar het wezenlijke van het

christelijke geloof. Voor hem wil het christendom duidelijk elk narcisme voortdurend overstijgen.

In dit boekje bewandelt Galle het pad van de pelgrim die een Godszoeker is. Het gaat over gebed, dat voor Galle niet zozeer het afsmeken van gunsten is, als wel onze verhouding tot God ter sprake brengen.

Een eerste weg is het oproepen van beelden die ons willen meevoeren naar een transcendente werkelijkheid. De pelgrim gaat voorbij de woorden en komt uit bij God. De vraag of Hij al dan niet bestaat, is absurd. God is verborgen zoals de binnenkant van het zaad zolang het niet gezaaid is. „Verborgen rijkdom”, noemt Galle dit naderen tot God.

Een tweede aspect is dankbaarheid. God is zelf relatie en

dat wordt gekoppeld aan de het mysterie van de Drie-eenheid. „Menswording is Gods manier van zijn”, staat er. Galle laaft zich aan het werk van de Zwitserse priester Maurice Zundeln voor wie de kwetsbare God het hart van het evangelie is. Het boek is niet zozeer bedoeld om te lezen, maar om te mediteren. Het is fraai geïllustreerd met foto's die vaak intuïtief werken. (EDS)

Eric Galle, *Ik ben een pelgrim die de stilte als bestemming heeft. Gebeden uit het hart*, Halewijn, Antwerpen, 2015, 160 blz., 17 euro, ISBN 978 90 8528 353 9.

BOEK GESCHIEDENIS

Oorlogseconomie
Adam Tooze

Ooit was er een land dat dertig tot veertig procent van zijn beroepsbevolking verving door buitenlandse arbeiders. Dat land was Duitsland ten tijde van de nazi's. De oorlogseconomie die Hitler vanaf 1933 uitbouwde, had grote nood aan geschoolde en ongeschoolde arbeiders. Een eerste mogelijke bron daarvan waren vrijwillige of minder vrijwillige arbeiders uit de door Duitsland bezette buurlanden, een andere krijgsgevangenen of weggevoerde Oost-Europeanen. Ook gevangenen uit concentratiekampen werden echter ingezet, vaak met de bedoeling dat zij

zich letterlijk zouden doodwerken. Aan de miljoenen weggevoerde Joden werd niet gedacht, wat toont hoe verbeterde nazi's waren.

De bekroonde Britse historicus Adam Tooze toont in een turf van meer dan negenhonderd bladzijden de nuances van de nazi-economie. Oorspronkelijk was dat een staatsgeleide economie die voortdurend overlegde met werkgevers. Al na luttele jaren werd volledige tewerkstelling bereikt. Tegelijk groeide een oorlogseconomie met een verbluffende productiviteit, maar met veel zwaar belaste en weinig verdienende arbeiders.

Vaak nam de ideologie van de nazi's het over van het gezonde economisch denken. In 1939 waren de verantwoordelijken ervan overtuigd dat het nog een jaar of twee zou duren alvorens het Duitse leger een oorlog zou aankunnen, maar Hitler zette zijn zin door. Tijdens de oorlog kwam de voedselproductie en de productie van consumptiegoederen in het slop. De Duitse economie begon van roef te leven.

Tooze toont aan dat de economische toestand hielp Duitsland verder te radicaliseren. Bedrijfsleiders zagen heil in oorlogspro-

ductie, zelfs al werden ze door de staat belast voor de inzet van slaven. De burgers konden niets kopen en leenden oorlogsgeld aan de staat, terwijl hun kinderen sneuvelen in onmenselijke omstandigheden.

Eenmaal de geallieerden hun economie op oorlogstempo hadden gebracht, verpulverden ze het Hitlerregime. Tooze noemt het economische herstel van Duitsland na de oorlog een van de wonderen van de eeuw. Een vraag die het boek niet oplost, is of het *Wirtschaftswunder* (economische wonder) van 1950-1970 niet deels zijn grondslag heeft in de nazi-economie. (EDS)

Adam Tooze, *Economie van de vernietiging. Opkomst en ondergang van de nazi-economie*, Spectrum, Amsterdam, 2015, 910 blz., 39,99 euro, ISBN 978 90 0033 867 2.